

AUGUST STRINDBERG, DE ONBEKENDE?

essentieele probleem bij Strindberg. Bij hem geldt overigens meer dan bij enig ander, dat men zijn geheele oeuvre moet kennen om een eenigermate juist oordeel te kunnen vellen. Men is het er algemeen over eens, ook de felste tegenstanders van Strindberg, dat de naturalistische drama's uit de tachtigerjaren een onbetwistbaar hoogtepunt in de wereldliteratuur beteekenen. Strindberg heeft ons echter méér gegeven, nl. in de na-Inferno-dramatiek, welke kern ongetwijfeld wordt gevormd door het *Droomspel*. Wat den universeelen ideeën-inhoud en de menselijkheid betreft is dit werk ver verheven boven elke eenzijdige geestesrichting en kunststrooming. Naar onze meening behoort het *Droomspel* in het centrum te staan bij iedere poging tot vertolking van Strindberg's leven en werken. Het is als het ware het knooppunt van heel zijn kunst. De naturalist, de romanticus en symbolist, de lyricus en de groote dramaturg, zij vallen samen. De scherpe aanvaller van al wat scheef is in de maatschappij, de een tijd lang manische bestrijder van de Vrouw als geëmancipeerde, echtgenoot en moeder, hij is opgelost in een nieuwen Strindberg. Eenmaal tot een diep-religieuze levensovertuiging gekomen, hekelt hij dezelfde gebreken, behandelt hij dezelfde problemen als voorheen. Nu echter ziet hij het alles van een metafysisch standpunt uit, en daaraan weet hij ook den technischen opbouw van zijn stukken aan te passen. In de centrale figuur van het *Droomspel*, de dochter van den God Indra, heeft Strindberg zijn hoogste en schoonste ideaal belichaamd: de verzoening met het Leven door een vrouw. Door velen wordt het *Droomspel* beschouwd als een uiting van het diepste pessimisme. Men stuit, zoo zegt men, op een gebrek aan synthese van gedachten. Inderdaad, Strindberg's geest was in veel sterkere mate analytisch dan synthetisch (verg. zijn houding tot de vrouw, maar óók tot de religie!). Het hoofdverwijt is: het gemis aan een positieve oplossing. Voor Strindberg persoonlijk heeft er echter wel degelijk een oplossing gelegen in de beschouwing van deze wereld als een schaduwbeeld, een illusie, een droom, waaruit wij eens zullen ontwaken om te komen tot de eeuwige levenswaarden. Het essentieele van den ideeën-inhoud voor ons is, dat wij gedreven worden tot zelfbeschouwing en zelfcritiek door Strindberg's genialen blik, die in dit werk het volle leven wist te omvatten tot aan zijn diepste wortels. Het leven in al zijn schakeeringen, met zijn liefde en zijn haat, kleinheid en grootheid, met zijn tragische en komische zijde, zijn schoonheid en afzichtelijkheid, zijn tijdelijke en eeuwige waarden. Wij leeren het onderscheid zien tusschen imitatie en echtheid. Strindberg toont het ons met simpele middelen. De eenvoudigste requisieten dienen hem tot symbool (verg. H. C. Andersen!). En hij bereikt daarmee momenten van de grootste schoonheid en de diepste ontroering. Bij de schier volmaakte opvoering